

HÖGSTA DOMSTOLEN
JS 36INKOM: 2020-06-23
MÅLNR: Ö 3445-20
AKTBIL: 1

Överklagande av mark- och miljööverdomstolens beslut och ansökan om prövningstillstånd hos högsta domstolen

Enligt miljö- och bygglovsnämndens delegeringsordning punkt 1.2.

Ärendet avser: Utdömande av vite

Fastighet: Järfälla Björkliden 157:41

Mål nr: P 9495-19 (mark- och miljööverdomstolen)

Yrkande

Miljö- och bygglovsnämnden yrkar att mark- och miljööverdomstolens beslut i mål nr P 9495-19 meddelat 2020-05-29 ska upphävas och att mark- och miljödomstolens beslut ska fastställas.

Ärendet i korthet

Ärendet avser överklagande av Mark- och miljööverdomstolens beslut att undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning. Mark- och miljööverdomstolen har funnit att eftersom mål om utdömande av vite har straffrättslig karaktär bör det inte vara möjligt att delge en sådan ansökan genom spikning. Enligt Mark- och miljööverdomstolen har delgivning av miljö- och bygglovs-nämndens ansökan om utdömande av vite inte skett på ett korrekt sätt och det har därmed inte funnits förutsättningar för att bifalla ansökan. Enligt nämnden finns stöd i praxis för att spikning under vissa förutsättningar kan användas vid delgivning i mål om utdömande av vite. Förutsättningarna för att använda spikning är enligt nämnden uppfyllda i förevarande mål, varför ärendet överklagas.

Bakgrund

Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun (nämnden) beslutade den 16 augusti 2016 att förelägga ägaren till Björkliden 157:41 Mats Jonsson att vid vite om 100 000 kronor, senast inom tre månader från det att beslutet eller domen har vunnit laga kraft avlägsna material, föremål, fordon och båtar enligt situationsplan, förteckning och numrerade foton som bifogats beslutet. Nämndens beslut överklagades till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen), som den 18 december 2017 beslutade att avslå överklagandet. Mats Jonsson delgavs länsstyrelsens beslut den 8 juni 2018. Tidsfristen enligt vitesföreläggandet löpte ut den 29 september 2018.

Nämnden beslutade den 21 november 2018 att ansöka om utdömande av vitet hos

mark- och miljödomstolen (MMD).

MMD har under april och maj 2019 gjort flera försök att delge Mats Jonsson föreläggandet genom lösbrev. Därefter har stämningsmannadelgivning använts, varvid stämningsman sökt Mats Jonsson i dennes bostad vid tre tillfällen, den 17 juni, 27 juni och 6 juli 2019 utan att han anträffats. Slutligen har Mats Jonsson den 20 juli 2019 via delgivningsman delgetts föreläggandet genom s.k. spikning, se 38 § delgivningslagen (2010:1932).

MMD beslutade den 16 augusti 2019 att förplikta Mats Jonsson att till staten betala vite om 100 000 kr. Mats Jonsson överklagade MMD:s beslut till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD), som den 29 maj 2020 beslutade att undanröja MMD:s dom och återförvisa målet till MMD för fortsatt handläggning.

I sin dom konstaterar MÖD att eftersom mål om utdömande av vite har straffrättslig karaktär bör det inte vara möjligt att delge en ansökan om utdömande av vite genom spikning. Enligt MÖD har delgivning av nämndens ansökan om utdömande av vite inte skett på ett korrekt sätt och det har därmed inte funnits förutsättningar för att bifalla ansökan.

MMD har även vid ett tidigare tillfälle, den 21 december 2015, beslutat att bifalla nämndens ansökan om vite och förpliktiga Mats Jonsson att utge vite om 50 000 kronor.

Motivering

Skäl för att avgörandet ska ändras

Nämnden menar att det saknas stöd i praxis för att delgivning genom spikning aldrig kan godtas i mål om utdömande av vite. Det finns exempel i praxis där delgivning av vitesföreläggande genom spikning har godtagits, se exempelvis Kammarrätten i Stockholms dom den 13 februari 2013 i Mål nr 2487-12.

I praxis har utarbetats ett antal villkor för att spikning av vitesföreläggande ska kunna godtas, sammanfattade av Kammarrätten i Göteborgs dom den 23 oktober 2009, mål nr 7263-07:

”Varken bestämmelsen i 1 § andra stycket delgivningslagen eller andra bestämmelser som är aktuella i målet innebär enligt kammarrättens mening något förbud mot delgivning av vitesföreläggande genom spikning. Ett vitesföreläggande är emellertid till sin karaktär ingripande för en enskild. För att ett vite senare ska kunna dömas ut måste den enskilda ha fått rimliga möjligheter att efterkomma föreläggandet och det är därför nödvändigt att han i tid fått veta vilka åligganden han har. Vissa förutsättningar bör därför gälla för att ett vite ska kunna dömas ut även om föreläggandet som vitet avser inte delgivits adressaten personligen. Den enskilde ska ha varit medveten om att det funnits brister och att den föreläggande myndigheten ansett att han var skyldig att vidta åtgärder beträffande dessa. Han ska också veta att myndigheten står i begrepp att agera med sanktioner för det fall att

åtgärderna inte vidtas. Slutligen måste utredningen ge stöd för att den enskilda trots detta medvetet hållit sig undan.”

Se även Kammarrätten i Jönköpings dom den 7 mars 2017 i Mål nr 2955-16:

”För att stämmningsmannadelgivning genom s.k. spikning enligt 38 § delgivningslagen ska få användas krävs att delgivningsmottagaren inte påträffas i sitt hemvist eller på lämplig plats i anslutning till hans eller hennes hemvist, att handlingen inte kan lämnas enligt 34-36 §§ delgivningslagen, att det inte kan klarläggas var delgivningsmottagaren uppehåller sig, och att det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med delgivningsmottagaren finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Alla de fyra angivna förutsättningarna ska samtidigt vara uppfyllda för att spikning ska kunna användas.”

Mot bakgrund av vad som ovan anförts borde det rimligtvis vara möjligt att delge även ansökan om utdömande av vite genom spikning, om de förutsättningar som i praxis ansetts medföra att delgivning genom spikning av vitesföreläggande kan godtas, är uppfyllda.

Nämnden vill vidare anförda att villkoren för att spikning av vitesföreläggande ska kunna användas är uppfyllda i det här fallet.

Mats Jonsson har varit medveten om dels de brister nämnden pekat ut i sitt vitesbeslut, dels att nämnden haft för avsikt att vidta ytterligare åtgärder i syfte att genomdriva sitt beslut, vilket styrks av protokoll från platsbesök på fastigheten vid tillfällena då Mats Jonsson närvarat (se bilaga 1 och 2). Även det förhållandet att MMD vid ett tidigare tillfälle, den 21 december 2015, beslutat att bifalla nämndens ansökan om vite och förpliktiga Mats Jonsson att utge vite

om 50 000 kronor (se bilaga 3), talar för att Mats Jonsson varit medveten om att nämnden haft för avsikt att även denna gång ansöka om utdömande av vitet. Att Mats Jonsson valt att överklaga nämndens beslut till länsstyrelsen talar ytterligare för att han varit medveten om nämndens krav och avsikter.

MMD:s delgivning av ansökan om utdömande av vite har skett enligt gängse metoder. Delgivningsmannens uppfattning är att den berörde enskilde hållit sig undan, eftersom han inte hört sammat aviseringsar eller svarat vid försök till kontakt via telefon eller mejl (se bilaga 4, hindersbevis). Av hindersbeviset framgår att delgivningsmannen bedömt att det saknades möjlighet att tillämpa surrogatdelgivning och att det vid tillfället saknades känd anställning. Utifrån tidigare delgivningsförsök av såväl vitesföreläggande som andra ärenden får utredningen även anses ge stöd för att Mats Jonsson medvetet hållit sig undan.

Det har i flera tidigare ärenden varit svårt att delge Mats Jonsson olika beslut och det finns flera exempel på att han hållit sig undan delgivning, se bilaga 5 för ett sådant exempel – delgivningsbevis från den 28 november 2014 med anteckning från delgivningsman om att Mats påträffats på fastigheten men vägrat befatta sig med handlingen.

Det är av stor vikt att det finns effektiva sätt att delge personer som medvetet undanhåller sig delgivning, annars riskerar kommuner att stå utan verkningsfulla medel att komma till rätta med exempelvis ovårdade tomter, vilket kan medföra att allvarliga risker och olägenheter för omgivningen inte kan åtgärdas. En tomt ska enligt 9 kap. 15 § PBL hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer. Grannar riskerar att i praktiken stå rättslösa i förhållande till en fastighetsägare som inte uppfyller sina skyldigheter enligt PBL och som undandrar sig ansvar genom att hålla sig undan delgivning.

I förarbetena till delgivningslagen (prop. 2009/10:237 s. 182 ff.) anges att det är angeläget att regelverket utformas så att delgivning i så stor utsträckning som möjligt kan ske även när den person som är delgivningsmottagare försöker undandra sig delgivning. Regeringen har därför ansett att delgivning även i den nya delgivningslagen bör kunna ske genom spikning.

Vad gäller frågan om vitets straffrättsliga karaktär kan vidare konstateras att det framgår av 11 kap. 37 § plan och bygglagen (PBL) att viten enligt lagen inte får förvandlas till fängelse. Det finns uppfattningar i litteraturen som framhåller att mål om vitets utdömande är brottmålsliknande. Men det tycks inte vara givet att brottmålsreglerna ska tillämpas i samtliga delar av målet ifråga. (Se von Essen, Saken i förvaltningsprocessen, FT 4/2003 s. 508.) Vitets syfte är inte att ”bestrafva” som böter och annat straffrättsligt ansvar utan istället att nå rättelse i ett visst avseende som ett verkställighetsmedel.

Slutligen önskar nämnden påpeka att kommunerna för att kunna bedriva en effektiv tillsyn enligt PBL är beroende av att mark- och miljödomstolarna lyckas delge såväl ansökan om utdömande av vite som domar om utdömande av vite. Nämnden erfar att det förekommer att mark- och miljödomstolar av resursskäl inte kan tillämpa en säkrare delgivningsmetod än spikning. MÖD motiverar sitt beslut med att starka rättssäkerhetsskäl talar för att spikning som delgivningsmetod inte ska användas vid anhängiggörandet av mål om utdömande av vite. Nämnden saknar inflytande över MMD:s hantering av delgivning och vill därför understryka vikten av att delgivning ska kunna genomföras på ett både effektivt och rättssäkert sätt, för att kommunernas tillsynsverksamhet inte ska lamslås.

Skäl för prövningstillstånd

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan om vilka delgivningssätt som kan tillämpas vid delgivning av notoriskt svårdelgivna personer i ärenden om utdömande av vite provas och utreds. Det saknas vägledande praxis i dessa frågor. MÖD hänvisar i sin dom till en analogisk tolkning av rättegångsbalken och anför att ”eftersom mål om utdömande av vite har stora likheter med brottmål följer av fast praxis att straffrättsliga principer ska tillämpas bl.a. i fråga om krav på precisering av överträdelsen och rättskraft. Det är inte tillåtet att använda spikning för att delge en ansökan om stämning i brottmål (33 kap. 6 § rättegångsbalken)”. MÖD har däremot inte visat att högsta domstolen tagit ställning i frågan om en ansökan om utdömande av vite kan delges genom spikning.

Beslutet är taget för Miljö- och bygglovsnämnden med stöd av delegering

Lars Bergstig
Nämndordförande

Bilagor

1. Protokoll från platsbesök på fastigheten Järfälla Björkliden 157:41, 2018-10-23
2. Protokoll från platsbesök på fastigheten Järfälla Björkliden 157:41, 2018-11-16
3. Dom från mark- och miljödomstolen om utdömande av vite, 2015-12-21
4. Aktbilaga 11 i Mål nr P7734-18, Hindersbevis 2019-07-08
5. Delgivningsbevis från polisen, 2014-11-28